

Posve drugačije poteškoće prave ljudi koji u bivšem režimu nisu ni prstom makli u zaštitu hrvatskoga jezika, a danas iz karijerističkih razloga promiču ekstremna shvaćanja o jeziku, unose nered, agresivni diletantizam, nestručnost i nasilje i žele se nametnuti kao besprizivni sudci. Tako se mogu stvoriti ozbiljni politički problemi, a u pojedinim se slučajevima možda radi i o svjesnoj težnji da se kompromi tira hrvatska politika.

I na koncu, hrvatski jezik u svijetu. Briga o nastavi materinskoga jezika u inozemstvu prvorazredna je zadaća, ali nisu manje važna ni sva moguća natojanja za svestranu afirmaciju hrvatskoga jezika u svijetu. Pri tome se ne smiju naivno prihvaćati lingvističke polemike o mjestu i prirodi hrvatskoga jezika. To nam Srbi neprestano nameću, a sigurno je da ništa što otamo dolazi, neće biti za nas dobro. Nas zanimaju praktična pitanja, funkcioniranje jezika, njegov pravni status, njegova ravnopravnost, kvaliteta, književna funkcija i slično, a teorijska pitanja valja ostaviti specijalno kvalificiranima. Hrvatska ih ima, naravno. Drugim riječima, ne dajmo se navući na raspravljanje o tome je li sol natrijev klorid. To je za diskusiju u laboratoriju, a za život je važna samo upotreba soli u kuhinji i u industriji.⁶

PITANJA I ODGOVORI

PRETRES, PREMETAČINA, PRETRAGA

Pitaju čitatelji koja je od triju riječi nanizanih u naslovu bolja ako se opisuje ono što policija čini u stanu ili gdje drugdje kad nešto traži. Za to se do sada upotrebljavala riječ *pretres*, koja nije u tom značenju dobra.

Riječ *pretres* dolazi od glagolâ *pretresti*, *pretresati*, koji imaju više značenja.¹ Stoga je nužno da se uz riječ *pretres* uvrsti još koja riječ da bi pokazala na koje se od značenja riječi *pretres* misli.

Ovdje nas zanimaju samo dva značenja riječi *pretres* umjesto kojih se u nas upotrebljavaju druge riječi. Kad *pretres*

⁶ Drugim riječima, ne valja gubiti živce i dati se isprovocirati da tvrdimo kako kuhinjska sol nije natrijev klorid, to jest, kako srpski i hrvatski jezik nemaju nikakve posebne veze. Srpski nas propagandisti navlače upravo na to e da bi onda mogli reći: eto vidite kakvi su ti Hrvati. Pravi je odgovor: sol jest natrijev klorid, jezični odnos Hrvata i Srba jest drugačiji od prosječnoga međujezičnog odnosa, pa što onda!? Nama je naš jezik, kakav on bio da bio, isto što i svakomu drugom narodu njegov jezik. I kao svaki drugi narod, odlučujemo o njemu samo sami. A to jest istina, i to nepobitna.

¹ *Dictionarium quinque nobilissime Europae linguarum* Fausta Vrančića (Venecija, 1595.) nema ni riječi *pretres* ni riječi *premetačina*. Isto tako ni *Dictionar* Jurja Habdelića (Graz, 1670.). U Šulekovu *Hrvatsko-njemačko-talijanskom rječniku manstvenog nazivlja* (Zagreb, 1874.-1875.)

znači 'glavna rasprava', u nas se u sudstvu uobičajilo reći upravo *glavna rasprava*. To značenje nije sporno. Sporno je drugo značenje riječi *pretres*, a to je 'policijski pretres čega'. To se značenje u rječnicima, pa tako i u Brodnjakovu *Razlikovnom rječniku srpskog i hrvatskog jezika*², opisuje kao 'policijska premetačina'.

Riječ *premetačina* nije dobra iz dvaju razloga: 1. sufiks *-čina* kojim je tvorena ta imenica ima pogrdan prizvuk, kako to navodi i S. Babić u svojoj *Tvorbi riječi*.³ To pokazuju i primjeri koje on navodi. Evo ih nekoliko: *deraćina*, *hvatačina*, *sprdačina*, *žderačina*. Stoga *premetačina* nije prikladna u policijskom nazivlju. 2. Glagol *premetati* nema u svojem značenju 'tražiti što skriveno s ciljem da se nađe', pa toga značenja nema ni imenica koja je od njega izvedena, imenica *premetačina*.

Kao leksikografsku zanimljivost navodim podatak da Vladimir Mažuranić u

svojim *Prinosima za hrvatski pravno-povijesni rječnik*⁴ nema ni natuknice *pretres*, ni natuknice *premetačina*.

Jedna od riječi koja u svojem značenju ima elemenat traženja čega skrivene jest imenica *pretraga*. Izvedna je od glagola *pretražiti*, *pretraživati* koji imaju više značenja. Stoga se i uz imenicu *pretraga* mora dodati kakav pridjev kao atribut da je pobliže odredi. Riječ već postoji u rječniku i uobičajena je u izrazu: *laboratorijska pretraga čega*. Otuda je onda moguće reći i *policijska pretraga čega*. U laboratoriju se pretražuje npr. krv, a policajci pretražuju vozila, stanove, okoliš ili osobe u potrazi za traženim predmetima, stvarima, osobama.

Zaključimo: umjesto riječi *pretres* i *premetačina* bolje je upotrijebiti riječ *pretraga*, pa tako i *laboratorijska pretraga* i *policijska pretraga*.

Marija Znika

nalazimo natuknicu *pretres*, ali u značenju rasprava, prosudba, diskusija, rasudba, kritika. Natuknice *premetačina* nema. Natuknica *premetačina* prvi put dolazi kao natuknica u *Rječniku hrvatskoga ili srpskoga jezika JAZU* u značenju 'Durchsuchung', s potvrdom iz Karadžićeva *Rječnika*. U *Rječniku JAZU* nalazimo i natuknicu *pretres*, ali sa značenjem kakvo je u Šulekovu *Njemačko-hrvatskom rječniku* (Discussion. Erörterung). Napominje se da se poknjiški govori: Skupština će uzeti vaš prijedlog sutra u *pretres*. U Benešićevu *Rječniku hrvatskoga književnoga jezika od preporoda do I. G. Kovačića* nalazimo: *Pretres* u značenju 1. 'pretraga, premetačina', s primjerima iz djela V. Cara Emina, A. Cesarca, A. Nametka. 2. *istraga, rasprava*, s potvrdom iz djela K. Š. Gjalskoga. *Premetačina* u značenju 'policijska pretraga sumnjivih stvari', s potvrdom iz djela J. Jurkovića, K. Š. Gjalskoga i V. Nazora. Najnoviji, Anićev *Rječnik hrvatskoga jezika* (Zagreb, 1991.) donosi: *pretres* 1. 'službeni pregled; premetačina' 2. v. 'rasprava u sudu'; *premetačina* 'službeni pregled stana, kuće, poslovnih prostorija i sl. da se nađe što skriveno' (izvršiti premetačinu).

² *Školske novine*, Zagreb, 1992.

³ Stjepan Babić, *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*, Zagreb, 1986., str. 232. Čini se da više pogrdnosti ima u samom glagolu kojim su te imenice motivirane, no to tek treba istražiti.

⁴ Zagreb, 1908.-1922.